

Richard Thulé:

Barndomsminnen (nedtecknade kring årsskiftet 1921-22)

(Upptecknade bokstavligen med Farfars stavning och formuleringar. Förklaringar av GTh)

Jag föddes

Naturligtvis har jag ej själv något minne av min födelse, men vill dock ej betvivla uppgiften om att detta skedde klockan 8 på morgonen lördagen (varför blev jag ej söndagsbarn?) den 24 mars 1855. Detta har min kära mor berättat för mig, och hon borde ju vara det mest ojäviga vittne i saken.

Denna för mig så enastående och för mina efterkommandes tillvaro så betydelsefulla, ja, ovillkorliga nödvändiga händelse skall efter samma trovärdiga källa inträffat å Yli-Tarpila hemman i Kangasala sockens kyrkoby (Herttula läslag), där mina föräldrar då bodde och min far hade sin orgelbyggeriverkstad.

Wid dopet gavs mig namnen Julius Richard. Även av denna akt har intet kvarblivit i mitt minne lika litet som vad den vid högtidligheten officierande prästen hette och vad mina faddrar voro. Troligen har jag väl någon gång hört såväl prästens som faddrarnas namn, men då mina föräldrar, gud ske lov, kunde draga försorg om mig och jag därför ej behövt taga fasta på faddrarnas löfte att sörja för mitt andliga och lekamliga väl för den händelsen jag skulle komma på obestånd, så har det ej funnits anledning för mig att forska efter deras namn och vistelseort. Och numera torde ej någon av dem mera finnas på jorden.

Mor berättade ofta för mig huru far och hon före min födelse hade det i ekonomiskt avseende mycket bekymmersamt och huru det efter mitt inträde i världen för dem blev ljusare och bättre i detta avseende. Mor menade att jag liksom kom med brödpåsen om halsen till denna jämmerdal, eller som om jag varit ett lyckobarn för dem. (Och vad skulle ja icke varit och vara ifall min resa skulle försenats med ett dygn!)) Skulle ej vara förvånad om jag utav att höra så märkvärdiga ting om mig, skulle ansett mig vara något att taga med i räkningen i synnerhet då jag ej kunde förstå att det bara var stormakternas i Europa förtjänst att förhållanden så förändrades till det bättre. Åren 1854 och 1855 pågick nämligen det så kallade orientaliska kriget emellan Ryssland å ena sidan och England och Frankrike å andra. Naturligt var att under krigsåren och åren dessförinnan ingen gjorde orgelbeställningar och far av denna orsak ej hade arbete. Efter freden år 1855 blev det normala tider och med dessa även arbete för far.

Alltså, i stället för att bliva ett söndagsbarn, fastän jag var så nära däran, blev jag ett krigsbarn, ett vanligt gossebarn, vars ankomst kanske åstadkom nog så mycket bekymmer och många sorger för mina kära föräldrar i stället för glädje och lycka.

Där var jag nu emellertid och har varit här på jorden i nära sextiosju år.

Det föregående har jag upptäckt efter hörsägen. Småningom tillväxte jag dock så, att jag kunde uppfatta allt mera och mera av det som jag såg och upplevde och av vilket en del kvarstannat i mitt minne. Innan det blir för sent, vill jag uppteckna några av dessa minnen och börjar således med att beskriva

Mitt första barndomshem

Tätt utmed södra sidan och från Tammerfors till Tavastehus ledande landsvägen och mittemot sjuttonde verdstolpen (numera adertonde kilometerstolpen) räknat från Tammerfors stad stod en längre med korsknutar uppgjord träbyggnad, i vars västra ända mina föräldrar bodde i tvenne mindre rum med utsikt åt kyrkan. Till lokalen hörde visserligen även ett utanför dessa tvenne rum beläget större rum, ett av en förstuga utan mellantak och golvfyllning avskilt kök, vars golv låg på bara marken utan varken trossbotten eller golvfyllning och med en öppen köksspisel med rakt ut ledande rökrör och om nätterna så kallt att vattnet i sår och ämbar frös till isblock. Det större rummet användes dock ej till boningsrum utan som tenn- och filarverkstad. Endast om somrarna, då far med gesällerna var på orgeluppsättningsresor och rummet av denna orsak stod obegagnat, städade och fiffade mor upp det, så att det i mitt tycke såg så fint ut som en salong trots sin stora tegelugn och ej så synnerligt fina golv.

Till lokalen hörde vidare ett mindre rum, till vänster om förstugodörren, för gesällerna.

Byggnaden innehöll vidare ett i dess västra ända beläget större rum, "pirtti", där snickararbetet utfördes och sålades även disponerades av far. Gårdsfolket logerade i samma del av byggnaden uti ett större rum, "tupa", och ett mindre dito "porstuvanperäkamari". Till dessa rum kom man in från en kall - mellantak saknades - förstuga, därifrån dörren till vänster ledde till "pirttin", den åt höger till "tupan" och dörren mittemot förstugodörren till "porstuvanperäkamari"n. Till vardera ändan av byggnaden ledde en på byggnadens södra sida uppförd varsin med tak överbyggd trappa, vilkas sex à sju trappsteg bestodo av bastanta bilade stockar och golven av kluvna stockar.

På södra sidan av byggnaden mot väggen hade min mor alla somrar anlagd en liten blomsterträdgård, som omslöts av de båda ovannämnda trapporna och ett emellan dessa uppfört plank av gårdslen. Som bevis på huru jag redan denna tid fäste mig vid blommor och växter, vill jag nämna att förutom av mor planterad stockros, malva, astrar, m.m., växte i trädgården även en frodig buske vild solanum dulcomena, vilken jag då benämnde källarhalsbär emedan den växte just vid ingången till källaren, källarhalsen, och hade så röda granna bär, som jag dock var strängeligen förbjuden att äta.

Framför vår trappa växte på gårdsplanen en stor rönn med tjock och hög rak stam och en rund krona, som om sommaren och hösten var en fägnad och glädje för ögat och om vintern lockade domherrar och sidensvansar till sig. (Om gräsplanen utanför våra fönster).

Huru länge vi bodde på Yli-Tarpila och huru gammal jag var då vi flyttade därifrån, därom har jag ej den ringaste aning, men antar att jag var omkring fyra år, därav att min kära mamma, min sant kristligsinade kärleksfulla mamma, redan i detta hem började lära mig läsa. Jag minns ännu huru min första lärobok såg ut. Det var en a.b.c.-bok, med en grann, färglagd tupp, som stod på sitt vänstra ben och höll ett ris i sin högra tars medan framför den låg en kringla och andra läckerheter. De följande sidorna upptogs av alfabetet i olika stilar, varpå följde stavningsövningar och längre fram en serie bilder var och en efter den bokstav deras namn begynner med t.ex. efter L Lammet, kråka efter K. Kråkan kraxar, H hästen gnäg(g)ar o.s.v. Därpå följde Fader vår och andra böner samt läsövningar. Hade jag varit flitig och kunnat min läxa bra, så kunde jag vara säker om att "tuppen hade värpt" till följande gång jag öppnade boken. Bland annat "värpte" tuppen en gång en mycket fint polerad peksticka av mahogny,

som far själv hade gjort och i vilken jag var så förtjust uti, att jag en lång tid var mycket ivrig att lära, bara för att få hålla pekstickan i handen.

Tillägger jag ännu att byggnaden i fråga någon gång i tiden blivit rödmålad med vita fönster och dörrposter, men att den röda färgen numera förvandlats till mörkbrun och av den vita färgen nästan intet fanns kvar, så har jag tämligen noggrant beskrivit mitt första hems yttre utseende sådant jag minnes det. Och vill jag nu beskriva huru hemmet tedde sig invändigt.

Trädde man in genom den åt höger i förstugan i byggnadens östra ända varande dörren, befann man sig ute i den tidigare omnämnda tenn- och filarverkstaden och såg då i motsatta väggen tvenne dörrar, av vilka den åt höger ledde till fars, och den åt vänster till mors rum som tillika utgjorde både matrum, sängkammare och barnkammare. I knuten åt höger i detta rum stod kakelugnen, mot väggen emellan detta och fars rum stod en omålad utdragssoffa uti vilken jag låg med mor efter det jag ej mera var i behov av vagg. Mittemot soffan vid yttre väggen stod mors byrå med ett på densamma stående skåp, som var så konstruerat att det hade två mindre sidoskåp med en massa små utdragbara lådor, uti vilka mor förvarade bl.a. sina brev och sina få dyrbarheter, och på dessa sidoskåp ett större i vilket mors hattar stodo på för detta ändamål särskilt gjorda ställ. Dessa tre skåp bildade en slags alkov, uti vilken mors mahognyspegel hade sin plats. Mellan denna möbel och soffan stod under fönstret ett bord med tvenne nedfällbara skivor. Sagda bord fick tjäna som mors arbetsbord, mitt lek- och läsbord samt matbord, i vilket sistnämnda fall en av skivorna upplyftades. Vid detta bord satt jag så många gånger och såg på förbifarande resande och njöt av den i mitt tycke världens allra vackraste utsikt mot den stora kyrkan med det himmelhöga tornet, som såg ut som ett jätteansikte, där dörren var den vidöppna munnen, en över dörren varande minnestavla näsan och tvenne stora stenar i muren ögonen. Särskilt minns jag hur hänförd jag var då solen om sommarkvällarna upplyste kyrkan och bakom dennavarande Kuohu-åsarna. Efter denna "avvikelse från ämnet" skall jag fortsätta beskrivningen av rummet. I hörnet till vänster från dörren stod en säng, vilken hopskjuten som den var om dagarna liknade en större länstol. I denna säng låg troligen min syster Mimmi, ehuru jag ej har något säkert minne därom. Förutom några stolar kan jag ej påminna mig rummets övriga möbel förutom en, som också liknade en länstol i miniatyr och hade dubbla säten, av vilka det nedra försett med ett större runt hål och det övra helt på gångjärn och som kunde uppfällas. Denna möbel var enkom för mitt begagnande "vid förefallande behov". I hörnet åt vänster stod ett dalaur.

I min fars rum stod kakelugnen till vänster om dörren. Vid mellanväggen åt samma sida av rummet stod en likadan utdragssoffa som i mors rum. Vilka andra möbel hade sin plats vid samma vägg har gått ur mitt minne, men framför fönstret stod hans skriv- och ritbord. I rummets sydvästra hörn hade fars chifonier sin plats och framför södra fönstret ett mindre bord.

Alla dessa möbel finnas ännu kvar eller fanns åtminstone ännu medan mor ännu levde, förutom den lilla länstolliknande, vilket är skada, ty nu kunde den vara till nytta för mina sonsöner.

Detta är i det närmaste allt vad jag minnes om mitt första barndomshem. Nu skall jag berätta om våra

Närmaste grannar

Den tiden var Kangasala kyrkoby ej så tätt bebyggd som den nu är. Då fanns det mellan Yli-Tarpila och kyrkan endast tre kojor, av vilka den mittemot oss på norra sidan om landsvägen varande ägdes av snickaren Forsblom, vars tvenne pojkar Wille och Kustaa voro mina dagliga och så gott som enda lekkamrater. Av dessa dog Wille redan vid ganska unga år, i lungsot, vill jag minnas, och Kustaa för (ett) par år tillbaka. Den sistnämnda hade egendomligt bildade fötter såtillvida att han hade sex tår på varenda foten. Han bestod sig näml. med tvenne fullt utbildade lilltår, varför hans fötter sågo ut som en till hälften utslagen solfjäder eller något dylikt.

Med dessa två kamperade jag dagarna i ända: än voro de hos oss allena i verkstaden, än var jag hos dem. Råkade deras mor bränna sitt korn till kaffet då jag var hos dem, blev jag ofta bjuden på brända korn, vilket jag tyckte mycket om. På gräsplanen utanför våra fönster hade vi om sommarna vår nästan ständiga lekplan.

Då jag möjligen framdeles ännu kommer att tala om dessa mina lekkamrater, övergår jag till beskrivningen av våra andra grannar.

Den följande kovan åt kyrkan ägdes och beboddes av en gammal skröplig gubbe Mikko och hans något yngre gumma Lena, som allmänt kallades Mikkos Lena eller Mikon Leena på finska. Att Mikko skulle haft tillnamn hörde jag aldrig. Denna Mikkos Lena var mors hjälpreda och jag var hennes stora favorit. För mig var det också ett stort nöje att gå till henne på ärenden och även annars besöka henne. Hennes lilla stuga var alltid så snygg och fin med sitt vita omålade golv, som ständigt var bestrött med friskt enris, och sina rödmålade bänkar och bordet med sin vita duk och stora gamla bibel, i vilken gamla Mikko satt och läste med runda brillor på näsan. Jag blir riktigt rörd, då jag tänker på med vilken ömhet och kärlek gumman omfattade mig. Alltid tog hon mig i famnen och smekte mig, och ej en enda gång var jag hos henne utan att hon stack i min lilla näve antingen en sockerbit eller skorpa, eller vad hon råkade ha till hands, och en gång kommer jag så tydligt i håg huru gumman i brist på sötsaker tuggade en brödbit och stoppade tuggan i min mun. Även minnes jag huru jag häpen över detta ovanliga snask vägrade att mottaga mera av den sorten.

Lenas man, Mikko, var, såsom jag redan nämnde, en gammal skröplig, liten och torr gubbe, som ej mera orkade arbeta, utan satt inne med sin bibel och längtade efter döden. Så beredd och färdig att följa liemannen var han, att han redan åratals före sin död låtit göra eller kanske själv förfärdigat åt sig en likkista, vilken var uppsatt på bjälkarna i hans förstuga. På denna svarta tingest sneglade jag alltid med en viss rädsla då jag passerade förstugan.

Mikkos och Lenas son tacklade några steg högre på samhällstrappan. Han blev näml. slutligen vaktmästare vid Länsstyrelsen och levde ännu då jag som kronokassör sista gången var rest till T:hus för redovisning. han tog sig namnet Höglund.

I den tredje och sista kovan bodde en före detta soldat vid namn Duktig, men kallades Tuhti av folket. Om honom minnes jag endast att han var en barsk gammal gubbe, som icke tålde barn. Åtminstone hade vi barn en faslig respekt för gubben, och det behövdes ej vidare än att någon ropade: "Tuhti tulee" för att vi lade i väg allt vad våra barnstumpar förmådde. Ett original måtte Tuhti i alla fall (ha) varit, ty mycket sällan såg man honom ute och ingen tror jag visste riktigt vad han sysslade med. Utanför hans stuga, på andra sidan av landsvägen, fanns ett

djupt, ständigt fuktigt och gyttjigt dike, där det växte bolmört och där svinen, vilka dåförtiden fingo gå fritt omkring på vägar och stigar, sökte svalka om somrarna.

Efter det Tuhti dog och blev nedbäddad i den närbelägna kyrkogården, fingo vi barn mod att t.o.m. kliva upp på hans trappa där vi sutto och beundrade hans granna ringblommor.

Våra närmaste grannar åt motsatta hållet voro tvenne gamla mamseller Rikberg, den ena med dopnamnet Louise, vilka bodde på ett Rauhamäki benämnt ställe, vilket i framtiden blev mitt tredje barndomshem. Deras hem var ett riktigt herrskapshem med gammaldags möbler och tapeter på väggarna. Dit fick jag någon gång följa med mor, då hon gick på visit, vilka jag dock fann mycket tråkiga, ty lång stund hade jag ej varit där innan jag gick till mor och viskande sade till henne "ska vi inte gå hem nu mamma". Orsaken till att jag ej trivdes hos "mostrarna" Rikberg var troligen den, att hos dem var allt så fint och prudentligt och jag därför ej fick fritt röra mig, utan måste sitta stilla på en stol och höra på mors och mostrarnas samtal, vilket naturligtvis ej kunde hava något intresse för så liten parvel jag då var.

Av våra grannar från den tiden på andra sidan kyrkan minnes jag endast "mostrarna" Sunell med deras gamla mor, en klockaränka. Orsaken varför just dessa grannar stannat i min hågkomst torde besticka sig däruti att "mostrarna" Sunell bakade och sålde vetebröd, som mor ibland skickade mig att köpa, vilket ärende sällan avlöpte utan att jag fick en bulle på köpet eller om somrarna fick äta krusbär i "Mostrarnas" många bärbuskar.

Anm. av GTh: Farfar nämner inte sina syskon i dessa barndomsminnen. Han talar själv om sin 4-årsålder, men kan knappast ha några detaljerade monnen från så unga år. De detaljerade minnena måste härstamma från 6-7 -årsåldern. Då var äldsta system Edla Wilhelmina 14 eller 15 år och brodern Bror Axel 13 eller 14 år gammal. Båda gick i skola och Bror Axel under skolferierna fadern behjälplig med installation och reparation av orglar. Båda var i varje fall så mycket äldre än Julius Richard att han inte lekte med dem. Som litet äldre hade han ett gott umgänge med de äldre syskonen.

Julius Richard Thulé (egenhändigt nedtecknad curriculum vitae)

- 24.03.1855 född i Kangasala socken
- 1866-1872 besökt T:fors lägre och högre elementärskola
- 1872-78 anställd å B A Thulés orgelfabrik i Kangasala
- 14.05.1879 avlagt prov i kyrkosång för R Faltin
- 10.02.1879 avlagt praktiskt prov vid normallyceum i H:fors för sånglärtjänster
- 1877-79 studerat orgelspel, pianospel och harmonilära för L Hämäläinen, Richard Faltin, Martin Wegelius och Nils Kiljander
- 01 05 1880 förordnad att bestrida orgelnist- och klockartjänsten i Ekenäs för ett år
- 1881 om sommaren reparerat och stämt kyrkoorgeln i Hollola
- 30.03.1882 genomgått en kurs i bokföring för J Neander i H:fors
- 1882 tagit lektioner i hornblåsning för Adolf Levander
- 21.11.1884 förordnad till läsårets slut bestrida sånglärtjänsten vid realskolan i Ekenäs
- 11.01.1884 förordnad till samma tjänst för vårterminen
- 01.08.1884 dito för nästa läsår
- 1882-1884 lokförare vid C F Hultmans porterfabrik och dess konkursmassa
Under samma tid inövat och lett ett hornmusikkapell i Ekenäs
- 18.01.1885 på begäran erhållit avsked från sånglärtjänsten vid Ekenäs realskola

- 01.02.1885 sånglärare vid privata lycéet i Tammerfors
 04.02.1885 anställd som kontorist vid T:fors Benmjölsfabrik med 2.500 marks lön
 08.08.1885 sammanvigd med Hilda Brigitta Nilsson från Motala (22.9.1865 f i Motala landsförsamling, inflyttat t Finland 12.9.1884)
 13.12.1885 livförsäkringsbolaget Rossias agent efter Benmjölsfabrikens konkurs
 1886 antagen till t.f. stadsfogde i T:fors
 16.05.1885 ordinarie stadsfogde
 29.08.1887 antagen till kronokassör i T:fors, vilken tjänst innehade till 1917 års slut
 06.04.1888 avlagt prov i finska språket för Oskar Favén och följande dag i svenska för professor Axel Freudenthal
 29.05.1888 vald till politierådman vid Rådstuvurätten och Magistraten i T:fors, till vilken tjänst fått fullmakt 29.6.1888
 05.02.1890 antagen till föreståndare för auktionskammaren, vilken syssla innehade till 1.1.1907
 21.05.1909 erhållit Stanislaordens III klass tecken
 16.05.1919 Finlands Vita Ros vid högtidligheterna i H:fors till minne av röda upprorets kuvande
 01.10.1918 förordnad till Förmyndarnämndens ordförande

Hilda Brigitta, 22.9.1865 f i Motala landsförsamling, kom i maj 1882 till Ekenäs, vistades därstädes hos sin moster Maria Josefina Törnblom och någon tid i Helsingfors samt efter vår förlovning 19.11.1883 från september eller oktober 1884 i Tammerfors hos min syster Mimmi Tallqvist och hennes man, dåvarande förste stadspredikanten Alfred Tallqvist
Vårt första hem var i gården nr 27 vid Östra Esplanadgatan (nr 45 i II stadsd)
Barnen föddes Helena och Einar i dåvarande fru Aminoffs gård "Pekkala-gården" nr 9 vid Pastorsgatan (10 i VII stdl), Agnes i Braxéns gård nr 15 Östra Esplanadgatan (30 i I std), Arne i K P Ruuskanens gård nr 8 vid Linnespinnerigatan (1 i XI std) och Birger i barnförlossningsanstalten Skolgatan 7 (36 i VI std)

Helena Thulé f 31.7.1886 i T:fors; genomgått Svenska Samskolan i T:fors varifrån blev student våren 1904.

29.05.1905 inskriven i Kejs. Alexanders-universitetet i Finland såsom medlem av Nyländska avdelningen och Filosofiska fakultetens hist. fil. sektion.

22.11.1910 avlagt provtimmar i svenska språket vid finska fortbildningsläroverket i H:fors
 1909-1910 besökt svenska fortbildningsläroverket i H:fors därifrån utdemitrad 8.12.1910.

Under utbildningstiden handhaft undervisningen i finska vid Nya Svenska Småskolan i H:fors.

1911 under vårterminen lärare i svenska vid Forssa Samskola.

Dito läsåret 1912 vid Klassiska Lycéet i T:fors, IV parallelklassen.

1911 anställd vid Svenska Samskolan i T:fors som lärarinna i svenska språket i de lägre klasserna och från 1.9.1911 även i tyska.

Sommaren 1921 två månader i Tyskland för språkstudier.

Einar Anders Gustaf f 7.11.1887 i Kangasala, d 29.11.1937 i Buenos Aires i lunginflammation.

Gått sju klasser i Finska Reallycéet i T:fors

Augusti 1907 avrest till Argentina, där med sin morbror Ture Weverts bistånd fått anställning vid järnvägsbyggnader.

Sommaren 1912 hemrest, återvänd i september.

Leder arbeten huvudsakligast vid brobyggnader.

Vårvintern 1921 förlovad med sjuksköterskan Annie Moffat, till börden engelsk-spanjorska, 24 år gammal.

Deras dotter Vivian Hilda f 23.11.1925.

Agnes Maria f 8.6.1893 i Kangasala, d

Genomgått sex klasser i Svenska Samskolan i T:fors. Anställd vid Föreningsbankens i Finland kontor härstädes från den ... till den 1 december 1919.

25.1.1920 sammanvigd med handlanden, svenske vicekonsuln i T:fors Gustaf Oskar Sumelius, som 1921 erhållit bergsrådstitel.

Berndt Arne Richard f 18.1.1895 i Kangasala.

Våren 1913 student från Svenska Samskolan i T:fors.

Student vid Tekniska Högskolan ett år å ingeniörsavdelningen, sedan vid arkitekturavdelningen.

Till följd av de rödas uppror 1918 och sedan för avtjänandet av värnplikten studierna avbrutna till mars 1919.

Begåvad med vacker sångröst, deltar med intresse i föreningen Brages sångkör.

I början av 1919 förlovad med fröken Karin Margit Ullstedt från Åbo, med vilken sammanvigd den 8 februari 1920.

Karin Margit Ullstedt f den 3 september 1899, dotter till målaren och affärsmannen John Ullstedt och dennes hustru Hulda, född Fribo; 1921 på våren avlagt diplomarkitektexamen.

den 28 maj 1920 föddes Arnes och Karins första son, som vid dopet den 24 juli samma år

erhöll namnet Gustav Richard Arnesson. Deras andra son Bernt Arnesson föddes den 17

oktober 1921. Arne från höstterminens år 1921 början anställd som teckningslärare vid

svenska samskolan härstädes och tillika arbetat på arkitekt Birger Federleys arkitekturbyrå.

(Den 29 april 1923 föddes en dotter som i dopet fick namnen Karin Kerstin Margareta.

1925 erhöll Arne tjänst som biträdande arkitekt vid Helsingfors stads byggnadskontor och

familjen flyttade till H:fors.)

(Bodde först på Brändö, sedan 1928 på Munksnäs och 1930 flyttade fam. till H:fors stad).